

УДК 32.019.51:355.488 (470+477)"2022"
DOI <https://doi.org/10.32782/app.v71.2023.18>

Е. В. Мамонтова
orcid.org/0000-0003-2761-8217
доктор політичних наук, професор,
професор кафедри політичних теорій
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПУБЛІЧНА АНАЛІТИКА ЯК ФЕНОМЕН МЕДІА-ДИСКУРСУ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Лютий 2022 року став точкою неповернення для кожного українця. Неповернення до ілюзій необмежених строків та невизначених напрямків системної трансформації країни. Неповернення до ілюзій необмеженого числа спроб та помилок у політичному виборі суспільства. Неповернення до ілюзій безкарності загравання з питаннями ціннісного, національного, геополітичного самовизначення. Як зазначив Президент України Володимир Зеленський у Новорічному привітанні 31 грудня 2022 р., «24 лютого прокинулись інші ми. Інший народ. Інші українці. Перші ракети остаточно зруйнували лабіринт ілюзій. Ми побачили, хто є хто. На що здатні друзі, вороги, а головне, на що здатні ми самі» (Зеленський, 2022).

Російсько-українська війна набула ознак війни екзистенційної. Для України вона стала війною смислів та сенсу самого її існування. Як зазначив С. Дацюк, «війна є чудовим сепаратором – вона змушує зрозуміти воюючі спільноти, від чого кожна з них не може відмовитися навіть під страхом масових смертей і руйнувань, і на які зміни спільність готова наважитися» (Дацюк, 2022). Перед українським суспільством постало коло наріжних питань стосовно місця України у світі та яким повинен стати світ після закінчення війни. Хто ми? Бути чи не бути? Які екзистенційні переваги отримає Україна після перемоги? Що слід вважати перемогою? Яка ціна цієї перемоги? Які уроки слід здобути з цих подій? Які зміни повинні відбутися з самим суспільством? Які вади повинні бути подоланими? Які практики повинні бути засвоєні? Які трансформації чекають на культурний, економічний, політичний та державний устрій нової України? Усі ці питання сформували порядок денний публічної дискусії, яка активно розгорнулася з перших днів повномасштабного вторгнення Росії в Україну.

Учасниками цієї дискусії стали політики, військовослужбовці, громадські активісти, діячі культури, представники бізнесу, журналісти, блогери, пересічні громадяни. Однак її справжніми хедлайнерами виступили представники експертно-аналітичного цеху. На небосхилі українського медійного простору запалали нові зірки. Імена багатьох з них раніше були відомі вузькому колу колег, спеціалістів та інтелектуалів. Але сьогодні вони вийшли з тіні кабінетів та персональних блогів на відкриті публічні майданчики та перетворились на впливових «лідерів думок». Приміром, за результатами соціологічного дослідження «Демократія, права і свободи громадян та медіаспоживання в умовах війни», проведеного у липні 2022 р. на замовлення Громадянської мережі ОПОРА Київським міжнародним інститутом соціології, серед публічних осіб, за повідомленнями яких слідкують опитувані, частіше називали Володимира Зеленського (29%), Олексія Арестовича (14%) та Олега Жданова (12%). («Інші «лідери думок»: Валерій Залужний (9%), Сергій Притула (9%), Віталій Кім (4%), Михайло Подоляк (4%), Олексій Резніков (3%), Дмитро Гордон (3%) та Юрій Бутусов (3%)») (Цензор. НЕТ, 2022) Як бачимо, у щоденниковому дослідженні поряд з Президентом України найбільшими інфлюенсерами учасники назвали трендсеттерів публічної аналітики.

Безумовно, у ситуації невизначеності та тривоги, у час, коли картина дня змінюється з калейдоскопічною швидкістю, зростає попит на якісний аналітичний продукт. На зміну політиканам та ангажованим політконсультантам, що були закріплені за окремими телевізійними каналами, у медійний простір України прийшли професіонали, спроможні ефективно працювати з потоками інформації, здатні застосовувати провідні інформаційно-аналітичні технології, обізнані у практиках моделювання та прогнозування соціально-політичних про-

цесів. І, що вкрай важливо, здатні презентувати результати своїх прогнозів. Отже, медійний дискурс російсько-української війни відкрив для вітчизняної публіки, яка тривалий час залишалась осторонь політичної аналітики та експертизи, нові імена: Олексій Арестович, Олег Жданов, Сергій Згурець, Роман Світан, Юрій Швець, Марк Фейгін, Майкл Шейтельман, Іван Яковина та багато інших.

Такий сплеск суспільного інтересу до корпусу політичних аналітиків та військових експертів поставив у коло актуальних завдань політичної науки дослідження місця та ролі експертно-аналітичного середовища у політичному процесі України. Не зважаючи на вагому номенклатуру праць з аналізу політики як теоретико-методологічних основ прикладної політології (В. Абизов, В. Горбатенко, Ю. Кальниш, Д. Неліпа, В. Ребкало, В. Тертичка та ін.) та з інституалізації політичної аналітики як професійної діяльності (О. Клименко, Ю. Левенець, М. Орлов, І. Петренко, В. Рубанов, С. Телешун, М. Туленков та ін.), все ще існує невизначеність понять «політичний аналітик», «політичний експерт», «політичний оглядач». А у фаховій літературі, на думку В. Рубанова, спостерігається «практична відсутність, навіть на рівні ставлення питання, наукових критеріїв їхньої професійної демаркації як основних суб'єктів політичної аналітики» (Рубанов, 2012).

У ситуації такої категоріальної невизначеності зростає ризик спекуляцій навколо понять політичної аналітики, політичного прогнозування та експертизи. Що є критерієм якісної політичної експертизи? У чому вимірюється рівень вірогідності політичного прогнозу? Політичним аналітик – це покликання чи професія? Що перетворює аналітика на лідера думок? Яке місце академічної університетської науки у актуальній публічній медіа-дискусії? Ці та інші питання все ще чекають на своє розв'язання.

Метою даної статті є концептуалізація поняття «публічна аналітика» на основі визначення місця та ролі експертно-аналітичного середовища у медійному просторі російсько-української війни.

Під публічною аналітикою ми пропонуємо розуміти специфічне суспільне явище, яке характеризується перетворенням аналітичної діяльності, пов'язаної з аналізом, відповідним синтезом, узагальненням і, що особливо важливо, прогнозуванням розвитку певної події, на відкритий медійний процес. А оскільки основою будь-якого виду аналітичної діяльності є особистість аналітика, то завдяки засобам масової комунікації виробник аналітичного контенту перетворюється на публічну персону – інфлюенсера. Таким чином, сьогодні, в умовах жорсткого інформаційного протистояння, ми спостерігаємо, як публічна аналітика перетворюється на самостійний жанр політичного дискурсу.

Річ у тім, що повномасштабне російське вторгнення істотно переформатувало медіапростір України. Перед усім, кардинально було змінено особовий склад експертного корпусу провідних телеканалів. Адже затребуваним стало вміння працювати у форматі політичного прогнозування. На зміну новинної та репортажної подачі контенту прийшла стилістика аналітичного огляду. Посилився особистісний фактор. Важливим стало не тільки ЩО говорять, але й ХТО говорить. Втім слід зазначити, що експертна медіа-спільнота України нині не є єдиною. Вона представлена декількома групами. Перед усім, мова йде про українських та закордонних оглядачів. В свою чергу, вітчизняні «лідери думок» представлені командами військових аналітиків (Олексій Арестович, Олег Жданов, Сергій Згурець, Євген Карась, Микола Маломуж, Роман Машовець, Роман Світан, Іван Яковина та ін.), політичних коментаторів (Гарас Березовець, Михайло Подоляк, Віталій Портников, Володимир Стус, Роман Цимбалюк та ін.) та експертів «старої школи» (Роман Безсмертний, Андрій Єрмолаєв, Вадим Карасьов, Олександр Мартиненко, Володимир Фесенко та ін.).

Закордонна аналітика також сегментована на три групи. По-перше, це потужний загін т. зв. «хороших росієв» – громадян РФ, маркером яких, як правило, є статус осіб-іноземних агентів: Станіслав Белковський, Аббас Галлямов, Геннадій Гудков, Євген Кісельов, Юлія Латиніна, Валерій Соловей, Марк Солонін, Марк Фейгін та ін. До другої групи входять російськомовні оглядачі – громадяни інших країн з (пост)радянським біографічним бекграундом: Андрій Ілларіонов, Андрій Піонтковський, Юрій Швець, Юрій Фельштинський, та ін. (США); Григорій Тамар, Ігаль Левін (Ізраїль); Фікрет Шабанов (Канада); Христо Грозів (Болгарія); Ровшан Аске-

ров, Агіль Рустамзаде, Раміз Юнус (Азербайджан); Майкл Шейтельман (Латвія) тощо. Обізнаність же західних фахівців, здебільшого військових експертів, (Марк Гертлінг, Бен Годжес, Том Купер та ін.), меркне на тлі їх російськомовних колег.

Як доводить цей огляд, основою популярності експерта є щільність його присутності у медійному просторі. В цілому слід зазначити, що однією з відмінних рис цієї війни стала її інформаційна відкритість. Преса, радіо, телебачення, блогосфера, YouTube-сервіс, соціальні мережі надали свої майданчики для жвавої суспільної дискусії. Посильний внесок у формування плюралістичного комунікативного середовища, без якого суспільство не може бути демократичним, було зроблено кожним каналом публічної інформації – від веб-сайту Офіційного інтернет-представництва Президента України до місцевої радіостанції та скромного телеграм-месенджера волонтерської організації.

Повномасштабна війна змінила в Україні все. Не стали виключенням, зрозуміло, й засоби масової інформації. З початком війни українське радіо і телебачення – комерційне, державне та суспільне – об'єдналося й заговорило єдиним проукраїнським голосом. У перший день великої війни більшість каналів намагались запустити кожен свій марафон або спецефір, а канали групи «Інтер» взагалі транслювали розважальний контент, наче нічого не відбулось. Однак уже 25 лютого всі канали об'єднались у спільний проект – «Єдиний марафон», який координується на базі парламентського телеканалу «Рада». Контент виробляють суспільний мовник Національна суспільна телерадіокомпанія України (НСТУ), Дирекція телерадіопрограм Верховної Ради України (RADA) та приватні телерадіо-холдинги «1+1 media», «Starlight Media», Inter Media Group та «Медіа Група Україна» (до липня 2022 р.). На сьогодні Суспільне, «Рада», «Інтер», ICTV, «1+1» чергуються в ефірі, працюючи в режимі постійного інформаційного марафону. Суспільне водночас веде свій марафон на каналах регіональних філій п'ятнадцять годин на добу. Кожна з чотирьох медіа-груп виділила один канал, який транслює дитячий і сімейний контент, аби розважати і заспокоювати маленьких глядачів.

Переформатували свій ефір також і розважальні радіостанції. Базою радіо-марафону стало суспільне «Українське радіо». З початку війни його сигнал, окрім трьох каналів суспільного радіо, транслюють десять комерційних радіомереж і чимало місцевих українських радіостанцій. Це забезпечило можливість оперативно отримувати новини та інструкції до дій у надзвичайних ситуаціях на всій території України, тому числі під час виключення світла та відсутності інтернету.

Технологія об'єднання медіа продемонструвала свою ефективність у справі національного спротиву. Не випадково, у перші дні повномасштабної агресії нападу зазнали телевежі Києва, Луцька, Харкова, Лисичанська Луганської області, Коростеня Житомирської області, що розташовані на шляхах просування загарбницьких військ т.зв. СВО. Втім, значних успіхів у знищенні інфраструктури українського медіапростору Росія не досягнула, а можливість дивитись «Єдиний марафон» у Дії повернув доступ до вітчизняного телебачення мешканцям захоплених територій.

Інформаційну політику об'єднаних вітчизняних медіа характеризує погодженість головних меседжів, достовірність та оперативність інформації, патріотичний контекст, відмова від політичного піару керівництва країни та своїх засновників, запобігання критики влади, відсутність політичних та ідеологічних розбратів. Саме останнє, на наш погляд, пояснює слабку присутність на телеканалах «Єдиного телемарафону» заангажованих політкомментаторів. Велика частка ефіру віддана коментарям діючих і колишніх посадовців та військовим оглядачам.

Втім експертно-аналітичний блок окремо взятих каналів суспільного марафону дещо відрізняється. Так, експертними обличчями каналу «1+1» стали найбільш популярні в Україні медіа-персони: Олексій Арестович (найрентинговіший український блогер, політичний і військовий оглядач, до 14 лютого 2023 р. позаштатний радник Офісу Президента України), Марк Фейгін (російський політичний і громадський діяч, колишній адвокат, ведучий авторського інформаційно-аналітичного YouTube-каналу «Фейгін Live») та Олег Жданов (полковник запасу ЗСУ, український військовий експерт, відеоблогер). Телеканал «Інтер» робить ставку на «хороших роскій», біографії яких відзначені співпрацею з КДБ або сучасним російським режи-

мом. Це Сергій Жирнов – колишній співробітник КДБ СРСР та Служби зовнішньої розвідки РФ, Ігор Яковенко – колишній секретар Союзу журналістів РФ, Ігор Гудков – полковник ФСБ РФ у відставці та ін. Інформаційна політика ICTV спрямована на створення образу «сили та міцного чоловічого характеру». Звідси брутальні назви його проєктів – «Секретний фронт», «Громадянська оборона», «Антизомбі». Серед запрошених експертів – переважно військові оглядачі, які надають відомості з театру військових дій (Сергій Грабський, Ігор Романенко, Кирил Сазонов, Петро Черник та ін.).

Відзначаючи провідну роль телемарафону «Єдині новини» у інформаційному супротиві України, вкрай невірним буде стверджувати, що з початком військового вторгнення медіа-простір України було монополізовано однією групою виробників контенту. Популярні канали «Прямий», «Еспресо» та «5 канал», після відмови у приєднанні до «Єдиних новин» з мотивацією, що їх виробництво вже налагоджено, запустили власний спільний марафон. Стилістика мовлення цих каналів дещо відрізняється. За словами Я. Зубченка, «вони покинули рідні студії та переїхали в, як самі кажуть, бункер. Зі зміною локацій мовлення каналів виглядає як справді воєнне. Включення гостей показують на камеру з телефона чи ноутбука. В імпровізовану студію заходять військові та політики з фронтів. На базі «Європейської солідарності» створили 206-й батальйон територіальної оборони. І, судячи з усього, він справді воює та, на жаль, несе втрати. Чимало політиків, наприклад, Юрій Луценко та Андрій Парубій, стверджують (ми не можемо цього перевірити), що приходять у студію прямо з позицій. Колишній генеральний прокурор жартує, що тепер із росіянами боротися значно легше, ніж раніше в юридичній площині» (Зубченко, 2022).

Експертний контент каналів цієї групи завжди відрізнявся якістю, жанровим плюралізмом та авторитетом спікерів. Постійними гостями їх ефірів є вітчизняні та зарубіжні спікери: Тарас Березовець, Євген Карась, Євген Магда, Микола Маломуж, Роман Машовець, Роман Світан, Віталій Портников, Роман Цимбалюк, Ровшан Аскеров, Ігор Гудков, Андрій Піонтовський, Григорій Тамар, Марк Фейгін, Юрій Швець, Майкл Шейтельман, Раміз Юнус та ін. Не випадково, «Еспресо» увійшов до групи українських телеканалів, які вже за третій місяць повномасштабної війни за кількістю переглядів на YouTube досягли рівня міжнародних. (Зокрема, за даними моніторингу, найбільше переглядів за травень 2022 року зафіксовано у YouTube-каналів «Україна 24» (336,7 млн.), «Еспресо» (267 млн.) та «24 канал» (224 млн.)). «Показники цих каналів високі навіть у порівнянні з показниками провідних світових мовників на YouTube. Це свідчить, що споживання телевізійного контенту на YouTube в Україні зараз дуже активне», – наголошують оглядачі (Кречетова, 2022).

Дійсно, сьогодні саме YouTube став тим простором, де запалюються зірки публічної аналітики. І це не випадково, адже на противагу ТВ-формату, що передбачає монологічне викладення контенту, YouTube-платформи, через можливість інтерактивного спілкування, перетворились на справжні майданчики експертної дискусії, а глядач отримав ілюзію особистої причетності до вироблення політик. Серед топ-відеоблогерів України з найбільшою кількістю підписників, які висвітлюють тему війни (рейтинг складено на 24 жовтня 2022 р.), половина – це представники аналітичного цеху: Олексій Арестович (1,67 млн підписників), Роман Цимбалюк (961 тисяча підписників), Іван Яковина (901 тисяча підписників), Олег Жданов (879 тисяч підписників) (Слово і діло, 2022).

Помітне місце у медіа-просторі російсько-української війни займають вітчизняні YouTube-канали, орієнтовані на якісну аналітику. Справжніми дискусійними online-платформами, на які запрошуються авторитетні економісти, політологи, культурологи, історики, військові експерти, соціальні психологи, філософи, стали канали Politeka Online (864 тис. користувачів), UKRLIFE.TV (695 тис. користувачів), Ісландія (429 тис. користувачів), Yuriy Romanenko (230 тис. користувачів) тощо.

Додатковим ресурсом підвищення медіарейтингу для «лідерів думок» є нові соціальні медіа Instagram, Twitter, Facebook, Telegram тощо. Згідно результатам опитування Київського інституту соціології, 59% українців дізнаються новини саме із соціальних мереж, в той час, як інформацію з телемарафону «Єдині новини» отримують 43% українців (Читомо, 2022) Як зазначають з цього приводу спостерігачі, «в Україні лідери думок соціальних мереж перетво-

рилися в особливу касту, здатну істотно впливати на життя країни. Якщо раніше вирішувало долю України закрите коло осіб, в яке входило менше 1% населення країни, то тепер завдяки соціальним мережам ця активна меншість складає близько 20% українців. В українській аудиторії соцмереж є якісна особливість, яка суттєво відрізняє її від прихильників Facebook і Twitter в інших країнах. Тут правлять бал не поп-зірки і шоумени, а політично і соціально активні громадяни. Тут один пост може почати революцію, успішне блогерство здатне дати дорогу у велику політику, а флешмоб обурених користувачів пролобіювати найважливіші реформи в країні» (Час, 2017).

Водночас у публічному медіа-просторі України майже відсутні систематичні повідомлення про роботу державних, університетських та незалежних аналітичних центрів з соціально-політичної проблематики, хоча після повномасштабного вторгнення багато з них змінили свій профіль та зосередились на актуальних проблемах. Ключовими напрямками їх досліджень стали причини та наслідки війни, прогнозування розвитку подій, моделювання майбутнього післявоєнної України. Частина експертних організацій активно займається волонтерством. Але кожен робить свій внесок у перемогу України.

Приміром, Міждисциплінарний аналітичний центр при Київському національному університеті імені Тараса Шевченка з початку вторгнення активно залучає викладачів різних дисциплін для проведення досліджень впливу війни на соціально-економічний добробут і психічного здоров'я населення України ментальне здоров'я людей в цілях експертно-аналітичної підтримки державної політики органів влади в контексті відтворення інтелектуального капіталу та забезпечення національної безпеки» (Кульчицький, 2022). Аналітичний центр «Нова Європа» зосереджений на «розробці аналітичних досліджень та здійсненні проєктної діяльності для просування європейських стандартів та практик в Україні, а також для збереження підтримки лідерами громадської думки, офіційними особами ЄС і НАТО європейської та євроатлантичної перспективи України» (Кульчицький, 2022). А громадська організація «Повернись живим», фонд компетентної допомоги армії, створений 2014 р. з метою зробити Збройні Сили ефективнішими, зберегти життя військових та системно протидіяти ворогові, від початку повномасштабного вторгнення у лютому 2022 року, поряд з допомогою армії «працює над кількома дослідженнями, зокрема, над загальним безпековим дослідженням щодо війни з росією і аналітика по ветеранському напрямку». (Кульчицький, 2022).

Не залишилась осторонь актуальної навколовоєнної проблематики і наукова періодика України. Тільки зі спеціальності «Політологія» на сьогодні виходить друком 25 фахових видань. У складних умовах військового стану вітчизняні науковці намагаються спрямувати свої зусилля на концептуалізацію викликів сучасності у категоріях політичної теорії, шукають причини та прогнозують наслідки подій, що сьогодні переживає Україна і світ.

З початком війни активізувався міждисциплінарний соціогуманітарний дискурс. Приміром вже у вересні 2022 року під егідою Українського католицького університету вийшла друком колективна праця «Позитивні сценарії розвитку України. Роздуми сучасників», яка містить понад двадцять есеїв-візій майбутнього країни (Макаревич, 2022). Серед авторів збірки найавторитетніші українські вчені: соціологи, юристи, політологи, історики, демографи, математики тощо.

Втім, не зважаючи на актуальність та важливість такого роду проєктів, їх суспільний резонанс не можливо порівняти з впливом хедлайнерів публічної експертизи, які заповнили вітчизняний інформаційний простір.

На нашу думку, експертиза на сьогодні перетворилась на своєрідне змагання за підписників, перегляди, рейтинги, а інформаційний простір став ареною конкурентної боротьби виробників експертного контенту за увагу публіки. Ключами до перемоги у цьому шоу-змаганні стають частота медіа-присутності на телебаченні і у мережевих ЗМІ, харизма та символічний капітал спікера. Публіка робить ставки на точність прогнозів, об'єднується у фан-клуби, з азартом виявляє серед конкурентів своїх обранців «російських агентів», захоплюється новими обличчями.

Світ залишається незмінним. Якщо колись зародження публічної сфери відбулося завдяки традиційним друкованим ЗМІ (згадаймо Габермаса з його концепцією публічної сфери), то

сьогодні саме електронне медіа середовище формує суспільну думку, впливає на суспільні настрої, створює умови для відкритого суспільного діалогу. «Скажи мені, якого експерта ти слухаєш, і я скажу тобі, хто ти».

Можливо, саме в цьому слід шукати причини відходу класичної академічної експертизи на периферію публічного дискурсу. Адже в епоху переходу від Галактики Гутенберга до Галактики Інтернет, коли на зміну Слову приходить Образ, ті, хто продовжують працювати у стандартах культури письмового тексту, приречені на спілкування у закритих клубах для обраних, а, значить, втрачають можливість бути побаченими та почутими.

Література

- Дацюк С. Війна та предели. Українська правда. 1.04.2022. URL: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/datsuk/624690ec7adbe> (дата звернення: 19.02.2023).
- Зеленський В. Новорічне привітання Президента України Володимира Зеленського 31 грудня 2022 року – 23:55. URL: <https://www.president.gov.ua/news/novorichne-privitannya-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelens-80197> (дата звернення: 19.02.2023).
- Зубченко Я. Домінація в ефірі. Інформаційні канали воєнного часу. Детектор медіа. 24.03.2022. URL: <https://detector.media/informatsiini-kanali/article/197799/2022-03-24-dominatsiya-v-efiri-informatsiyni-kanaly-voiennoho-chasu/> (дата звернення: 17.02.2023).
- Кречетова Д. Які українські телеканали найчастіше дивилися на YouTube у травні. Перелік. Українська правда. 9.06.2022. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2022/06/9/249035/> (дата звернення: 16.02.2023).
- Кульчицький С. Аналітика заради перемоги. Над чим працюють аналітичні центри після повномасштабного вторгнення. Міжнародний фонд Відродження. 1.10.2022. URL: <https://www.irf.ua/analitika-zarady-peremogy-nad-chym-praczuuyut-analitychni-czentry-pislya-povnomasshtabnoho-vtorgnennya> (дата звернення: 14.02.2023).
- Макаревич М. Позитивні сценарії розвитку України. Роздуми сучасників. Саміт-Книга. 2022. 120 с.
- Рубанов В. Політична аналітика в Україні: стан та перспективи дослідження. Політичний менеджмент. 2012. № 3. С. 11–22.
- Слово і діло. Кого дивляться українці під час війни: топ вітчизняних YouTube-блогерів із найбільшою аудиторією. 24.10. 2022. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/10/24/infografika/suspilstvo/kohodyvlyatsya-ukrayinczi-vijny-top-vitchyznyanyx-youtube-bloheriv-najbilshoyu-audytoriyeyu> (дата звернення: 16.02.2023).
- Цензор.НЕТ. 10 головних лідерів думок в Україні – опитування КМІС. Інфографіка. 18.08.2022. URL: <https://sensor.net/ua/n3361542> (дата звернення: 17.02.2023).
- Час. Рейтинг українських лідерів думок у соцмережах: Вакарчук обігнав Порошенко. 16.11.2017. URL: <https://chas.cv.ua/politics/42291-reyting-ukrayinskih-lderv-dumok-u-socmerezah-vakarchuk-obgnav-poroshenko.html> (дата звернення: 17.02.2023).
- Читомо. Українці переважно відстежують новини у Telegram, YouTube та Facebook. URL: <https://chytomo.com/ukraintsi-perevazhno-vidsteduiut-novyny-u-telegram-youtube-ta-facebook/> (дата звернення: 14.02.2023).

References

- Datsiuk S. (2023) Viina ta priediely [War and limits] Ukrainska pravda. 1.04.2022. URL: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/datsuk/624690ec7adbe> [in Ukrainian] (accessed 19 February 2023).
- Zelenskyi V. (2022). Novorichne pryvitannia Prezydenta Ukrainy Volodymyra Zelenskoho 31 hrudnia 2022 roku – 23:55. [New Year's greetings of the President of Ukraine Volodymyr Zelenskyi on December 31, 2022] URL: <https://www.president.gov.ua/news/novorichne-privitannya-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelens-80197> [in Ukrainian] (accessed 19 February 2023).
- Zubchenko Ya. (2022) Dominatsiia v efiri. Informatsiini kanaly voiennoho chasu. [Domination on the broadcast. Wartime information channels] Detektor media. 24.03.2022. URL: <https://detector.media/informatsiini-kanali/article/197799/2022-03-24-dominatsiya-v-efiri-informatsiyni-kanaly-voiennoho-chasu/> [in Ukrainian] (accessed 17 February 2023).
- Krechetova D. (2022) Yaki ukrainski telekanaly naichastishe dyvylysia na YouTube u travni. Perelik. [Which Ukrainian TV channels were most watched on YouTube in May.] Ukrainska pravda. 9.06.2022. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2022/06/9/249035/> [in Ukrainian] (accessed 16 February 2023).
- Kulchytskyi S. (2022). Analitika zarady peremohy. Nad chym pratsiuiut analitychni tsenyri pislia povnomasshtabnoho vtorgnennia. [Analytics for victory. What think tanks are working on after a full-scale invasion.] Mizhnarodnyi fond Vidrozhennia. 1.10.2022. URL: <https://www.irf.ua/analitika-zarady-peremogy-nad-chym-pratsiuiut-analitychni-tsenyri-pislya-povnomasshtabnoho-vtorgnennia>

zarady-peremogy-nad-chym-praczyuyut-analitychni-czentry-pislya-povnomasshtabnogo-vtorgnennya [in Ukrainian] (accessed 14 February 2023).

Makarevych M. (2022) Pozytyvni stsenarii rozvytku Ukrainy. Rozdumy suchasnykiv. [Positive scenarios for the development of Ukraine. Thoughts of contemporaries.] Samit-Knyha. 120 s. [in Ukrainian].

Rubanov V. (2012) Politychna analityka v Ukraini: stan ta perspektyvy doslidzhennia. [Political analytics in Ukraine: state and prospects of research.] Politychnyi menedzhment. 2012. № 3. S. 11–22. [in Ukrainian].

Slovo i dilo (2022). Koho dyvliatsia ukraintsi pid chas viiny: top vitchyznianskykh YouTube-bloheriv iz naibilshoiu audytoriei. [Who do Ukrainians watch during the war: the top Ukrainian YouTube bloggers with the largest audience.] 24.10. 2022. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/10/24/infografika/suspilstvo/koho-dyvlyatsya-ukrayinczi-vijny-top-vitchyznianskykh-youtube-bloheriv-najbilshoyu-audytoriyeyu> [in Ukrainian] (accessed 16 February 2023).

Cenzor.NET. (2022). 10 holovnykh lideriv dumok v Ukraini – opytuvannia KMIS. Infografika. [Top 10 opinion leaders in Ukraine – KMIS survey. Infographics.] 18.08.2022. URL: <https://cenzor.net/ua/n3361542> [in Ukrainian] (accessed 17 February 2023).

Chas. (2017). Reitynh ukrainskykh lideriv dumok u sotsmerezkhakh: Vakarchuk obihnav Poroshenko. [Rating of Ukrainian opinion leaders in social networks: Vakarchuk overtook Poroshenko]. 16.11.17. URL: <https://chas.cv.ua/politics/42291-reyting-ukrayinskih-lderv-dumok-u-socmerezkhah-vakarchuk-obgnav-poroshenko.html> [in Ukrainian] (accessed 17 February 2023).

Chitomo (2022) Ukraintsi perevazhno vidstezhuiut novyny u Telegram, YouTube ta Facebook. [Ukrainians mainly monitor news on Telegram, YouTube and Facebook.] URL: <https://chytomo.com/ukraintsi-perevazhno-vidsteduiut-novyny-u-telegram-youtube-ta-facebook/> [in Ukrainian] (accessed 14 February 2023).

Анотація

Мамонтова Е. В. Публічна аналітика як феномен медіа-дискурсу російсько-української війни. –

Стаття.

Метою даної статті є концептуалізація поняття «публічна аналітика» на основі визначення місця та ролі експертного-аналітичного середовища у медійному просторі російсько-української війни. Під публічною аналітикою запропоновано розуміти специфічне суспільне явище, яке характеризується перетворенням аналітичної діяльності на відкритий медійний процес. Схарактеризовано специфіку публічної аналітики як жанру політичного дискурсу. Визначено ключові напрямки експертного дискурсу російсько-української війни 2022 р. Окреслено та схарактеризовано основні медіа-майданчики публічної дискусії 2022–2023 р. Показано роль аналітичних центрів та академічного середовища у експертному супроводженні російсько-української війни.

Аналізуються комунікативні стратегії провідних експертів. Доведено, що експертна медіа-спільнота сучасної України не є єдиною. Її можна поділити на декілька груп. Насамперед, йдеться про українських та іноземних спостерігачів. Таким чином, українські лідери громадської думки представлені командами політичних оглядачів, військових аналітиків та експертів «старої школи». Зарубіжна аналітика також поділяється на три групи. По-перше, це потужний загін так званих «хороших росіян» – громадян Російської Федерації, маркером яких, як правило, є статус іноземних агентів. По-друге, це російськомовні коментатори – громадяни інших країн з пострадянським біографічним бекграундом. По-третє, це американські та західноєвропейські спеціалісти, переважно військові. Однак їхня обізнаність меркне на тлі російськомовних колег.

Показано, що основою популярності експерта є щільність його присутності в медіапросторі України. Аналізується стратегія інформаційного супротиву українських ЗМІ. З початком війни українське радіо і телебачення – комерційне, державне і громадське – об'єдналися і заговорили єдиним проукраїнським голосом. Показано ефективність технології медійного об'єднання. Зроблено порівняльний аналіз експертно-аналітичного корпусу провідних українських телеканалів.

Аргументовано, що сьогодні саме YouTube став простором, у якому запалюють зірки публічної експертизи. Якщо телевізійний формат передбачає монологічну подачу контенту, то YouTube-платформи стали справжніми майданчиками для публічного діалогу, а глядач отримав ілюзію особистої участі у виробленні політики.

Водночас у публічному медіапросторі України практично відсутні систематичні звіти про роботу державних, університетських та незалежних аналітичних центрів із суспільно-політичних питань, хоча після повномасштабного вторгнення багато з них змінили свою профіль, зосереджуючись на актуальних проблемах воєнного часу. Проте, незважаючи на актуальність і важливість такого роду проєктів, їх суспільний резонанс не зрівняється з впливом хедлайнерів громадської експертизи, які заповнили вітчизняний інформаційний простір.

Визначаються причини відходу класичної академічної експертизи на периферію публічного дискурсу. Сьогодні саме електронне медіа середовище формує громадську думку, впливає на суспільні настрої та створює умови для відкритої публіки. А ті, хто продовжує працювати в стандартах культури писемного тексту, приречені на спілкування в закритих клубах для обраних, а отже, втрачають можливість бути побаченими та почутими.

Ключові слова: публічна аналітика, лідери думок, російсько-українська війна, експертно-аналітичне середовище, медіа-простір.

Summary

Matontova E. V. Public analytics as a phenomenon of media discourse of the Russian-Ukrainian war. – Article.

The purpose of this article is to conceptualize the concept of "public analytics" based on the definition of the place and role of the expert-analytical environment in the media space of the Russian-Ukrainian war. It is proposed to understand public analytics as a specific social phenomenon characterized by the transformation of analytical activity into an open media process. The specifics of public analytics as a genre of political discourse are characterized. The key directions of expert discourse on the Russian-Ukrainian war of 2022 are determined. The main media arenas of the public debate in 2022–2023 are outlined and characterized. The role of analytical centers and the academic environment in expert monitoring of the Russian-Ukrainian war is shown.

The communication strategies of leading experts are analyzed. It has been proven that the expert media community of modern Ukraine is not the only one. It is represented by several groups. First of all, we are talking about Ukrainian and foreign observers. Thus, Ukrainian opinion leaders are represented by teams of political observers, military analysts and "old school" experts. Foreign analytics is also divided into three groups. First, it is a powerful squad of the so-called "good Russians" – citizens of the Russian Federation, whose marker, as a rule, is the status of foreign agents. Secondly, these are Russian-speaking commentators – citizens of other countries with a post-Soviet biographical background. Thirdly, these are American and Western European specialists, mostly military experts. However, their awareness pales against the background of their Russian-speaking colleagues.

It is shown that the basis of the expert's popularity is the density of his presence in the media space of Ukraine. The information resistance strategy of the Ukrainian mass media is analyzed. With the beginning of the war, Ukrainian radio and television – commercial, state and public – united and spoke with a single pro-Ukrainian voice. The efficiency of media fusion technology is shown. A comparative analysis of the expert-analytical corpus of the leading Ukrainian TV channels was made.

It is argued that today it is YouTube that has become the space in which the stars of public expertise light up. Indeed, today it is YouTube that has become the space in which the stars of public light up. If the TV format involves a monologue presentation of content, then YouTube platforms have become real platforms for public dialogue, and the viewer got the illusion of personal involvement in the development of policies.

At the same time, in the public media space of Ukraine, there are almost no systematic reports on the work of state, university, and independent analytical centres on socio-political issues, although after the full-scale invasion, many of them changed their profile, focusing on actual wartime problems. However, regardless of the relevance and importance of this kind of projects, their public resonance cannot be compared with the influence of the headliners of public examination, which flooded the domestic information space.

The reasons for the departure of classic academic expertise to the periphery of public discourse are determined. Today it is the electronic media environment that shapes public opinion, influences public attitudes, and creates conditions for open public dialogue. And those who continue to work in the standards of the culture of the written text are doomed to communicate in closed clubs for the chosen ones, and, therefore, lose the opportunity to be seen and heard.

Key words: public analytics, opinion leaders, Russian-Ukrainian war, expert-analytical environment, media space.